

УДК 378.014.5

С 79

Валентина СТЕЦЬ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВИЩОЇ ШКОЛИ

В статті аналізуються роль, яку відіграє політична культура суспільства в сучасному світі. Вказується на те, що формування політичної культури студентської молоді – процес складний та тривалий і має певні особливості в умовах глобалізації суспільства, наголошується на значному потенціалі та можливостях вищого навчального закладу щодо організації та реалізації процесу формування політичної культури студентської молоді.

Ключові слова: *студентська молодь, політична культура, формування політичної культури, форми та методи формування політичної культури.*

Нинішній період розвитку української державності визначається активним становленням і розвитком громадянського суспільства в усіх сегментах структури суспільства. Еволюція держави до рівня розвиненої економіки із чіткою та зрозумілою правовою і політичною системами, тісні соціальні зв'язки, рівноправні стосунки із зарубіжним країнами – усе це вимагає відповідного рівня політичної культури та необхідних соціальних інститутів. Ситуацію ускладнює наявність пласту культури радянської доби, яка сьогодні характеризує ще значну частину населення України. Ускладнена сучасними девіаціями (наркоманія, андеграунд-течії), політична культура українського суспільства, а здебільшого молоді, демонструє повною мірою, що шлях до розвиненого цивілізованого суспільства вимагає неабияких зусиль та адекватних підходів до її кореляції або формування. При цьому

політична культура стає не лише

© Стець Валентина, 2010
мірилом розв'язання основних соціально-економічних проблем, а й сама виступає активним інструментом встановлення соціальних зв'язків, перебігу політичних процесів та формату економічних перетворень.

Молодь України перебуває на етапі зміни ідейних та моральних орієнтирів під впливом глобальних викликів та світових процесів. Саме молодь є найбільш сприятливим ґрунтом для поширення негативних культурних тенденцій, оскільки її політична свідомість ще не є сформованою, що спричиняє сприйняття певних культурних стереотипів, які здатні навіть загальмувати розвиток особистості ще на етапі її формування. При цьому негативні зразки політичної культури приживаються набагато швидше саме тому, що є певними стандартизованими нормами поведінки, запозиченими ззовні. Саме тому їх необхідно враховувати і натомість поширювати прийнятні з національної точки зору зразки політичної культури. І в цьому процесі провідан роль належить ВНЗ.

Дослідження цих питань пов'язано з реалізацією Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2009-2015 роки (затвердженої Постановою КМУ №41 від 28.01.09 року), метою якої є створення системи всебічної підтримки громадянської активності молоді, спрямованої на самовизначення і самореалізацію, формування необхідних для цього правових, гуманітарних та економічних передумов, надання соціальних гарантій.

На тлі поживавленого інтересу до перебігу об'єктивних процесів – економічних, юридичних, політичних, інформаційних – у нашій країні надзвичайно мало праць, присвячених дослідженню чинників і особливостей формування політичної культури громадян у нових умовах, і зокрема молоді. З огляду на це для дослідження даної проблеми мають неабияке значення праці таких зарубіжних та вітчизняних теоретиків як Г.Алмонд [1], М.Доган, Д.Пелассі [6], К.Гаджиєв [4] та ін.

У процесі аналізу особливостей політичної культури молоді важливу роль відіграє теоретичний доробок дослідників В.Бебика, М.Головатого, В.Ребало [2], М.Пірен [8] та ін.

Праці названих авторів присвячено переважні аналізу або теоретичних засад політичної культури та окремо глобалізації, або політичної культури населення України в цілому, або дослідженню молоді як окремої соціально-культурної спільноти. Проте досліджень, які б розглядали формування політичної культури молоді в умовах ВНЗ ще недостатньо.

Про вагомий вплив культури на психічне життя людини говорив ще Л.Виготський, зазначаючи, що вона, культура, створює особливі форми поведінки. Культура може видозмінювати діяльність психічних функцій, надбудовуючи нові поверхи в структурі людської поведінки. Свідченням цього є процес історичного розвитку, в якому суспільна людина трансформує природні задатки та функції, виробляє і створює нові форми поведінки, які є специфічно культурними [3]. Подібної точки зору дотримується й Б.Ломов, стверджуючи, що властивості особистості, будучи соціальними за своєю природою і відображаючись у багатогранних відношеннях людини із суспільством, існують не поза конкретними індивідами: вони належать індивіду, є його властивостями, формуються в процесі розвитку індивіда в соціальних умовах [7].

Термін “політична культура” в науковий обіг увів І. Гердер, мислитель епохи Просвітництва [5]. Визначення політичної культури, яке стало класичним, запропонували Г. Алмонд і С. Верба. Г. Алмонд розмежував два рівні досліджень політичної системи: інституційний та орієнтаційний. Якщо перший увагу концентрує на вивченні інституційної структури політичної системи, то другий рівень акцентує увагу на вивченні орієнтацій особистості на цю систему і соціально-політичні інститути та на розумінні особистістю своєї ролі в цій системі. Під політичною культурою Г. Алмонд і С. Верба розуміли комплекс таких орієнтацій: когнітивні (пізнавальні), афективні (емоційні) та ціннісні [1].

Філософія розглядає політичну культуру як комплекс уявлень тієї чи іншої національної або суспільно-політичної спільноти про світ політики, політичного, закони і правила їх функціонування. Вона включає в себе сформовані багатьма поколіннями традиції, норми політичної практики, ідеї, концепції і переконання, орієнтації і установки людей щодо

існуючої системи в цілому, політичних і соціальних інститутів та найважливіших правил політичної гри [4].

Зважаючи на ту роль, яку відіграє політична культура суспільства в сучасному світі, кожна держава зацікавлена в підвищенні її рівня. Досвід багатьох країн засвідчив, що зміна форм власності, форм правління може відбуватися досить швидко і за допомогою одних і тих же механізмів, але результат може суттєво відрізнятись. Причина цього криється в тому, що базові цінності (основні компоненти політичної культури) основної маси населення не можуть змінюватися такими ж високими темпами. Базові цінності політичної культури існують віками. Вони зберігаються і в періоди глибоких суспільно-політичних потрясінь, і в періоди стагнації суспільства.

Механічне запозичення ефективних у певних умовах соціально-політичних стратегій не завжди дає позитивні результати на новому соціально-культурному ґрунті, оскільки не можна не враховувати вплив на формування існуючої політичної культури багатьох специфічних для кожного народу чинників: історичних передумов, рівня загальної культури народу, соціально-класових інтересів, ідеології тощо [8].

Саме тому метою статті є аналіз спроможності та потенціалу ВНЗ, у процесі формування політичної культури студентської молоді, враховуючи трансформаційні та глобалізаційні процеси в сучасній Україні.

В Україні підрастає нове покоління, яке вступає в життя, не будучи обтяженим старими догмами. Свідомість його формується в нових суспільно-історичних умовах. Від того, якими будуть цінності, інтереси цього покоління, на що спрямовуватиметься його активність, якою буде національна та політична культура нової генерації, залежить майбутнє України, майбутнє наступних поколінь.

В умовах великих суспільно-політичних трансформацій молодь і студентська молодь зокрема є соціально-демографічною групою, яка найчутливіше реагує на соціально-політичні переміни і є особливо сензитивною для формування політичних орієнтацій. Саме цей вік є центральним періодом становлення характеру й інтелекту особистості, оскільки він супроводжується інтенсивним формуванням спеціальних здібностей у зв'язку з професіоналізацією, з одного боку, та перетворенням мотивації і

всієї системи ціннісних орієнтацій – з іншого. Саме в такому віці у людини формується політична картина світу, визначаються основні критерії оцінювання політичних процесів, які, в основному, залишаються незмінними і в подальшому житті. Водночас це зумовлює й відкритість свідомості молодій людині для політичних маніпуляцій, і саме тому такий вік викликає величезний інтерес з боку політиків, економістів, психологів, педагогів.

Молодь України повинна глибоко усвідомлювати і враховувати суспільно-політичні процеси, що відбуваються в сучасному суспільстві. Адже, на жаль, досить сильним залишається вплив попереднього соціального устрою; швидко поширюються корупційні, девіантні прояви, бездуховність; наростає політична втома та апатія громадян, спадає інтерес до політики. Однак слід зауважити, що ці негативні явища спостерігаються на фоні відчутного зростання, попри все, національної самосвідомості. Отже, надзвичайно актуальною проблемою, що постає перед українським суспільством, є формування політичної культури молоді на основі ідей національного, духовного відродження України. На сучасному етапі потребам відродження найбільш відповідає національне виховання. Немає виховання *взагалі*. Воно завжди має конкретно-історичну національно-державну форму вираження та спрямоване на виховання громадянина конкретної держави, яка не може бути безнаціональною.

Значення політичної культури загалом важко переоцінити. Політична культура є базисом міцної держави та нації. Саме проблему консолідації української держави має вирішити питання формування демократичної політичної культури. Надзвичайно важливим інститутом соціалізації особистості, формування політичної культури студента була і залишається вища школа. Виходимо з того, що розвиток політичної культури студентів відбувається як у процесі навчання, виробничо-педагогічній діяльності, так і в позааудиторній роботі. Його ефективність залежить, насамперед, від реального визнання особистості студента як найбільшої цінності суспільства. Випускник ВНЗ, майбутній спеціаліст не може бути політичне неграмотним. Інакше він не стане особистістю, яка зможе приймати відповідальні рішення за свою долю і долю інших

людей. Здатність до цього не виникає стихійно, а формується в результаті системного накопичення знань і досвіду. Тобто процес розвитку політичної культури майбутніх фахівців розглядається як цілісний педагогічний процес, що здійснюється на основі єдності з навчанням і вихованням, взаємодії з соціальним середовищем, урахування потреб студентів і соціальних вимог суспільства. Вищий навчальний заклад є суб'єктом освітньої діяльності щодо задоволення потреб людини, суспільства і держави. У Законі України "Про освіту" вказується, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору [10]. Виходячи з цього, метою системи розвитку політичної культури студентів вищих навчальних закладів є особистість із політичною культурою демократичного типу. Мета конкретизується в педагогічних завданнях, які випливають з напрямів розвитку політичної культури особистості та включають формування готовності студентів до розвитку політичної культури: 1) формування інтересу студентів до політики, політичних знань; 2) виховання потреби в політичній самоосвіті, осмисленні діяльності органів влади; 3) сприяння засвоєнню демократичних норм, цінностей, трансформації політичних знань у переконання; 4) створення умов для одержання студентами знань про політичні традиції, історію України, інших країн; 5) виховання у студентів небайдужості, відповідальності, інших моральних якостей, законслухняності, поваги до Конституції України; 6) сприяння усвідомленню студентами політичних свобод як невід'ємних прав людини; 7) забезпечення розуміння глобальних проблем людства; 8) виховання в молоді потреби брати участь у суспільно-політичному житті; Педагог постає суб'єктом у системі формування політичної культури. Інструментом його впливу на студента є його культура, особистісні якості, вміння. Дана політична система діє й на педагога, розвиваючи в нього одні якості й викорінюючи інші. Саме від педагогів залежить дотримання принципів загального, особливого й одиничного системою формування політичної культури майбутніх педагогів вищої школи. У кожному конкретному навчальному закладі, окрім спільних рис, властивих для таких систем ВНЗ, можуть і

повинні бути відмінності. Це індивідуальне обличчя зумовлене тими ідеями, якими живе педагогічний колектив, його кваліфікацією, усвідомленням і наполегливим прагненням створити систему, яка найбільше відповідає даним конкретним умовам. Педагог організує процес формування політичної культури за допомогою педагогічного впливу – методів і форм, які є обов'язковим структурним компонентом будь-якої педагогічної системи. Під методами формування політичної культури розуміємо шляхи і способи взаємопов'язаної діяльності суб'єктів означеної системи для розвитку демократичної політичної культури студентів та їхнього опанування вміннями щодо її формування в студентів, а також способи впливу на свідомість, волю, почуття, поведінку суб'єктів системи для досягнення мети. Форма розвитку політичної культури студентів – це варіант організації даного процесу. Вибір форм зумовлюється конкретними завданнями системи, суб'єктами тощо. У ВНЗ формування політичної культури студентів може здійснюватися через використання можливостей навчальних предметів, проведення виховних заходів, демократизацію студентського життя. За допомогою критеріїв можна встановити, який досягнуто результат і чи відповідає він меті. Система потребує критеріїв оцінки всіх її структурних і функціональних компонентів у досягненні мети, щоб коригувати та регулювати результат. Ефективність системи якраз і визначається співвідношенням між метою і досягнутим результатом. Кінцевим можна вважати той результат, який виявляємо у випускників ВНЗ, проміжним – у студентів різних років навчання, хоча ефективність даної системи загалом оцінюватиметься за результатами функціонування тієї системи, для якої готується спеціаліст.

Студент має здатність до саморозвитку, тобто в належних умовах навіть без власних цілеспрямованих зусиль він розвивається. Крім того, він має усвідомлену здатність до самовдосконалення своїх особистісних якостей. Якщо авторитарна педагогічна система зумовлювала вплив із метою формування в людини наперед заданих державою чи суспільством якостей, то демократичний устрій, надаючи людині права і свободи та покладаючи на неї відповідальність за себе, передбачає таку політичну систему, яка враховує прогнозовані

потреби самої людини. Тобто, студент із його запитами й потребами в сучасному і майбутньому житті має визначати процес розвитку політичної культури, його зміст і методи. Оскільки політична культура є важливою складовою громадянського становлення особистості, займає визначне місце в соціально-професійній діяльності педагога вищої школи, то очевидними стають потреби сьогоденних студентів у належному рівні розвитку політичної культури й у готовності до її формування.

Вирішальною умовою і засобом розвитку особистості студента, а отже й політичної культури, є його діяльність. Студент сьогодні повинен бути в позиції суб'єкта пізнання, праці та спілкування. Студенти за роки перебування в ВНЗ здійснюють навчальну, виробничо-педагогічну й позааудиторну діяльність. Доцільно в означеній системі виділити ці види діяльності студентів, щоб простежувати на їх рівнях процес розвитку політичної культури. Також особливим компонентом системи розвитку політичної культури майбутніх педагогів вищої школи є колектив студентів, адже кожна людина більшою чи меншою мірою прагне самореалізуватись у колективі. Характер взаємовідносин особистості й колективу зумовлюється якостями особистості й особливостями колективу. Протягом багатьох років у радянській педагогіці вважалося, що особистість повинна безумовно підкорятися колективу, виховання здійснювалося в дусі колективізму. В умовах демократії є необхідність у розвитку індивідуальних якостей людини, але осмислення минулого спонукає до висновку, що не варто вдаватися в крайнощі: культивувати лише розвиток індивідуальності на шкоду колективізму. Адже саме в колективі за допомогою органів самоврядування особистість може реалізувати свою активність і розвинути соціальну відповідальність та інші якості, що характеризують людину з демократичною політичною культурою. Через самоврядування студенти можуть залучитися до гласності, демократичного вирішення питань, розуміння соціальної справедливості, що важливо в означеній нами системі для досягнення мети.

Враховуючи те, що студенти значну частину інформації про політичне життя, а також ставлення до неї отримують через ЗМІ, від батьків, то їх, а також громадськість, слід включити до

системи розвитку політичної культури студентів. Оскільки система розвитку політичної культури є компонентом інших систем, то її функціональну спрямованість, як і мету, визначають системи вищого порядку. Це здійснюється через нормативне забезпечення, яке виділяємо в окремий елемент означеної системи. Критерій оцінки ефективності діяльності суб'єктів і результатів політичної системи повинні базуватися на дотриманні необхідних нормативних положень.

Особливістю елементів даної системи є те, що вони взаємопов'язані між собою, немає жодного ізольованого елемента, зміни в одному з них викликають зміни в інших або системи в цілому. Наприклад, у нормативний компонент внесено зміну – Міністерство освіти рекомендує для вивчення у ВНЗ певного факультативного курсу. Отже, педагоги повинні підготуватися до цього курсу, засоби педагогічної комунікації мають поповнитися навчальними посібниками тощо, повинні активізуватися громадськість і батьки, у навчальній позааудиторній діяльності студентів також мають відбутися зміни, завдання системи повинні конкретизуватися. Але зміни в компонентах не відразу приводять до зміни всієї системи, деякий час для збереження стійкості відбувається спротив змінам (у нашому прикладі це можуть бути студенти, які й так перевантажені навчальним матеріалом, чи викладачі, які недостатньо компетентні щодо нового курсу). Лише після накопичення певних змін у компонентах системи відбувається придбання системою нових якостей, тобто система переходить в інший стан (що відповідає діалектичному закону переходу кількісних змін у якісні).

Можна виділити зв'язки, які є функціональними компонентами системи: проєктивний – планування змісту і засобів функціонування системи протягом навчання студента у ВНЗ; комунікативний – налагодження стосунків між суб'єктами компонентами політичної системи у процесі її функціонування; гностичний – опанування суб'єктами політичними і педагогічними знаннями; конструктивний – композиційна побудова подачі інформації та виховних ситуацій; управлінсько-організаційний – приведення системи в потрібний стан. Саме ці компоненти об'єднують всі окремі складові в систему, їх порушення призводить до зміни якості системи,

впливає на результат. Наприклад, без належного управління системою, тобто без комплексу необхідних засобів впливу на студентів із метою підвищення рівня їх політичної культури, означена мета не буде досягнута, результат може виявитися негативним. Отже, функціональні компоненти педагогічної системи і функції структурних компонентів не тотожні. Окремі функції в сукупності можуть складати функціональний компонент, наприклад, педагогічна функція викладача визначена метою виховання громадянина, тож, під час професійних дій зусилля викладача спрямовані на досягнення мети. Різними засобами здобуваючи нову навчальну інформацію, плануючи діяльність на занятті, встановлюючи стосунки зі студентами, педагог здійснює педагогічну функцію. Аналіз функцій педагога свідчить, що деякі з них можуть входити до складу кількох функціональних компонентів, наприклад, проектування педагогічної діяльності, вибір оптимальних методів навчання тощо. Усі компоненти системи взаємодіють, одні можуть породжувати інші чи спонукати до зміни їх стану. Наприклад, налагодження комунікативних стосунків між студентами і громадськими організаціями сприяє якісному піднесенню гностичного компонента, впливає на навчальну і позааудиторну діяльність студентів і педагогічну діяльність викладачів.

Розвиток політичної культури студентів – це відкрита система, яка при тісній взаємодії з соціальним середовищем відчуває на собі безпосередньо його вплив. Середовищем розвитку політичної культури студентської молоді є соціально-політичний лад у країні, громадянське виховання молоді у вищих навчальних закладах. Поштовхом розвитку демократичної політичної культури студентів стало проголошення незалежності України та визначення Конституцією України курсу на розбудову демократичної держави, громадянського суспільства. Середовище впливає на систему, спонукаючи її до змін. Скажімо, в Радянському Союзі метою означеної системи була особистість із тоталітарною політичною культурою. Зараз мета зовсім інша, але середовище не здійснює зміни системи безпосередньо, це відбувається через внутрішні чинники системи під дією зовнішніх. Тобто, джерело розвитку системи є в самій системі. Як відомо, джерелом будь-

якого розвитку є внутрішня суперечність. У системі розвитку політичної культури цією суперечністю є невідповідність між потребою студента в належному рівні демократичної політичної культури й підходами педагогів, батьків, громадськості щодо її забезпечення. Середовище впливає на систему через її компоненти. Зміни у змісті системи освіти відображаються в гностичному компоненті системи розвитку політичної культури. Наприклад, через введення в навчальний процес ВНЗ таких предметів, як політологія, соціологія, розширюються знання студентів про політику. Демократизація як принцип реформування в освіті передбачає співробітництво студента й викладача в даній системі, участь батьків, громадськості в управлінні системою. Зміни в економічній ситуації в країні, перетворення освіти в пріоритетний напрям у внутрішній політиці держави має супроводжуватися покращенням матеріального становища суб'єктів системи, поліпшенням засобів педагогічної комунікації. Визначення громадянського виховання як одного з головних напрямів у роботі з молоддю має спонукати до активізації діяльності суб'єктів системи розвитку політичної культури.

Звісно, не всі фактори середовища мають суттєвий вплив на систему розвитку політичної культури студентів. Становлення багатопартійності, робота представницьких органів влади, передвиборча боротьба кандидатів тощо опосередковано впливають на систему. Різні елементи системи по-різному пов'язані з середовищем і неоднаково реагують на нього. Мета, студенти, педагоги, громадськість, батьки як компоненти системи зумовлені середовищем, а засоби педагогічної комунікації, позааудиторна й інша діяльність студентів менш чутливі до впливу середовища. Система розвитку політичної культури студентів, яка є активною, змінюючись під впливом зовнішнього середовища, також може змінювати і середовище відповідно до своїх цілей. На це й орієнтована дана система. За великим рахунком, особистість із демократичною політичною культурою є гарантією демократичного політичного устрою. Чим більше буде демократично налаштованих людей, тим стабільнішою буде демократія в нашій країні. Наступна процедура застосування системного підходу до дослідження нашої політичної системи – це розгляд упорядкованості її структури й організації. Структура

– це сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують його цілісність і збереження основних якостей при різних змінах. У структурі системи можуть бути виділені координаційні й субординаційні зв'язки. Координаційні спрямовані на взаємодію елементів задля цілісності системи (між педагогами, студентами, метою, наприклад), а субординаційні визначають внутрішню залежність елементів одного від одного (студент – навчальна діяльність). Як кожна складна система, політична система проходить стадії виникнення, становлення, оптимального функціонування й перетворення або перебудови. Спочатку виникають і проходять становлення всі структурні та функціональні складові політичної системи. Рушійною силою розвитку політичної системи є протиріччя. У системі розвитку політичної культури студентської молоді вони можуть спостерігатися між традиціями і новаціями, між потребами студентів і можливостями педагогів тощо.

Цілісність забезпечує своє існування за допомогою самоуправління, а за допомогою управління вона виконує функції, які визначені системою вищого порядку. Самоуправління й управління – це рівнозначні й відносно незалежні процеси, від оптимального співвідношення яких залежить правильне функціонування системи. Наприклад, органом самоуправління у студентській групі є актив на чолі із старостою, а орган управління – куратор групи. Кваліфіковане управління студентським самоуправлінням із боку куратора забезпечить життєздатність групи. У системі розвитку політичної культури майбутніх педагогів вищої школи управління має здійснюватись органом самоуправління виховної системи вищого навчального закладу. Сутність управлінського компоненту цієї системи виглядає так: суб'єкти управління – ректорат, деканати, куратори, громадські організації, які здійснюють функції аналізу, прогнозування, планування, організації, контролю, корекції. В системі розвитку політичної культури студентів ВНЗ органом самоуправління має бути актив суб'єктів системи. Специфіка полягає в тому, що цей орган не є чітко визначеним. До нього можуть входити всі ті, хто найбільше переймається проблемами розвитку політичної культури студентів. Це можуть бути і члени студентського самоуправління, і просто студенти, і педагоги, і батьки, і члени

громадських організацій, і представники ЗМІ. Через складність системи такий орган створити у ВНЗ проблематично, тому функцію самоуправління в системі на себе мають взяти педагоги і студенти із залученням, наскільки це можливо, представників громадськості й батьків. У загальних рисах процес управління системою здійснюється так: управляюча підсистема виховної системи ВНЗ отримує певну інформацію про систему розвитку політичної культури студентів, аналізує її, розробляє програму дій, приймає рішення, спрямовані на її виконання з метою впорядкування керованої системи або переведення її в новий стан. Це рішення потрапляє до органу самоуправління системи, який організовує діяльність та визначає місце і роль кожного суб'єкта в ній за допомогою органу управління. Контроль потрібний для забезпечення отримання необхідної інформації про стан і перспективи розвитку системи для своєчасного прийняття рішень, якщо потрібно, з метою корекції. Отже, застосування системного підходу як методологічного напрямку в дослідженні розвитку політичної культури студентів ВНЗ дало можливість розглянути цей процес як складне педагогічне явище.

Формування політичної культури у студентів ВНЗ – процес складний та тривалий. На сьогодні для української держави реалізація цього завдання – є однією з першочергових цілей. В цей процес, безперечно, передусім, повинна включитись держава. Вона має стати рушієм, фундаментом та контролером у вирішенні цього питання, проте без співпраці з суспільством, школою та сім'єю мета не може бути повною мірою реалізована. Діалог “державо-суспільство”, діалог культур (регіональних, етнічних, політичних) всередині держави, їх взаємозбагачення та взаєморозвиток – ось основа формування єдиної демократичної культури України. Саме остання мусить бути покладена в основу підготовки спеціаліста-викладача, й не лише в сфері соціально-політичних дисциплін.

Наскільки молодь зможе реалізувати свій потенціал у політичному житті, залежатиме від рівня сформованості у неї політичної культури, від прагнення обрати активну громадську позицію, від розуміння відповідальності за власну долю, долю України, від рівня політичної культури. Необхідне розуміння суспільством того, що про рівень політичної культури свідчить

не документ про отримання освіти і засвоєння певної суми знань, а практичні навички демократичної життєдіяльності, уміння орієнтуватися і діяти в наявному соціально-політичному просторі, брати реальну участь у прийнятті політичних рішень та практичній їх реалізації, здатність брати на себе відповідальність не лише за особисте життя, але і за стан речей в країні.

Література

1. Алмонд Г.А., Верба С. Гражданская культура и стабильность демократии / Алмонд Г.А., Верба С. // Политические исследования. – 1992. – №4. – С. 9 – 13.
2. Бебик В.М., Головатий М.Ф., Ребкало В.А. Політична культура сучасної молоді / В.М. Бебик, М.Ф. Головатий, В.А. Ребкало. – К. : А.Л.Д., 1996. – 112 с.
3. Выготский Л.С. Педагогическая психология. – М. : Педагогика, 1991. – 480 с.
4. Гаджиев К.С. Политическая философия. – М. : ОАО Из-во “Экономика”, 1999. – 606 с.
5. Гердер И.Г. Идеи к философии истории и человечества / И.Г. Гердер Пер. А.В. Михайлова. – М. : Наука, 1977 – 703 с.
6. Доган М., Пеласси Д. Сравнительная политическая социология / М. Доган, Д. Пеласси. – М. : Соц.-полит. журнал, 1994. – 227 с.
7. Ломов Б.Ф. О роли практики в развитии общей теории психологии / Б.Ф. Ломов // Вопросы психологии. – 1991 – №1 – С. 12 – 21
8. Пірен М.І. Основи політичної психології / Пірен М.І. – К. : Міленіум, 2003. – 418 с.
9. Державна цільова соціальна програма “Молодь України” на 2009-2015 роки - <http://osvita.ua/legislation/other/5967>
10. Закон України “Про освіту” №1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008 – www.osvita.org.ua

Валентина Стец. Особенности формирования политической культуры студенческой молодежи в условиях высшей школы. В статье анализируется роль, политической культуры общества в современном мире. Доказывается, что формирование политической культуры студенческой молодежи – процесс сложный и длительный, он имеет определенные особенности в условиях глобализации общества; отмечается

значительный потенциал и возможности вуза по организации и реализации процесса формирования политической культуры студенческой молодежи.

Ключевые слова: студенческая молодежь, политическая культура, формирование политической культуры, формы и методы формирования политической культуры.

Stets Valentyna. Peculiarities of student youth's political culture shaping in higher educational establishments. The paper analyzes the role of political culture in the modern world. The author stresses that students' political culture shaping is a long and difficult process and it has some peculiar features under the conditions of globalizing society; it has also been stressed on the significant potential and opportunities of a higher educational establishment in organization and implementation of the process of student youth's political culture shaping.

Key words: student youth, political culture, political culture shaping, political culture forms and methods.